

γῆς ἐκεῖνος οὐρανός, διότι ὁ γλαυκὸς εἰς τὸ εὐκράτον κλίμα μας εἶναι κοινὸς καὶ καθημερινός. Ἀφ' ἑτέρου, πρὸς τίνα γενεὰν στίλβου-σιν οἱ Οὐρανοὶ τοσοῦτον, ὅσον ἐστίλψαν καὶ στίλβουσι πρὸς ἡμᾶς ;

ΜΑ΄.

Ἡ Κωνσταντινούπολις Ἰδρα Πατριαρχική.

Ἡ μετατόπισις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου κατ' ἀνάγκην ἐμελλε νὰ συνεπιφέρει τῆς ἀπείρου αὐτοκρατορίας τὴν διαίρεσιν. Ἄλλαι ἦσαν αἱ βροχαὶ τῶν Ἀυτικῶν λαῶν, καὶ ἄλλαι τῶν Ἀνατολικῶν· ἄλλα συμφέροντα συνεζητοῦντο ἐν Ῥώμῃ καὶ ἄλλα ἐν Κωνσταντινούπολει. Ὁ θρόνος δοῦς προτίμησιν εἰς τὰς ἐθθινὰς ἐπικρατίας, καὶ ὡς ἐκ τούτου περιπεσὼν εἰς τὴν τῶν ἐσπερίων ὀργὴν, ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισεν ἀνευδοιάστως νὰ ἐγκολπωθῇ τὰς τύχας τῶν νέων ὑπηκόων. Τοῦτο δὲ ποιῶν, ἐτίθετο, καθὼς εἶπομεν, εἰς κατάστασιν νὰ φράττη μετὰ πλείονος εὐκολίας τὴν ὁρμὴν τῶν Περσῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀναφυομένων βαρβαρικῶν ἐθνῶν.

Ἡ δὲ διαίρεσις τῆς ἐπικρατείας, καὶ ἡ καὶ τοι μὴ ὀρθόδοξος βασιλεία τοῦ Κωνσταντίου εἰς Βυζάντιον, σφραγίζουσι τέλος τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἡ Κωνσταντινούπολις, ἔδρα τῆς ἀσφαλεστέρας καὶ λαμπροτέρας πολιτείας, ἐστὶα σοφῶν Πατέρων, καὶ Θεολόγων, καὶ ρητόρων καὶ πεπαιδευμένων λαϊκῶν θέλει διαφιλονεικῆσαι τὰ πρωτεῖα τῇ Ῥώμῃ· καθὼς δὲ ὑπάρχει πολιτικῶς ἀνεξάρτητος, οὕτω θέλει καιρῶ τῷ δέοντι ἀπαιτῆσαι καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν χειραφεσίαν. Ἰῶδη μὲ βλέμμα φθονερδὸν ὁ Ῥωμαϊκὸς Ἐπίσκοπος παρατηρεῖ τὴν Ἀνατολὴν γενομένην ὀσημέραι κέντρον ἀρχῆς, φωτισμοῦ καὶ παιδείας, ἐνῶ ἡ πρόην βασιλεὺς καθεκάζην ἐπὶ μάλλον ὠχρίξ καὶ ἐρημῶται ὑπὸ τὰ ἀσθενῆ σκῆπτρα τῶν διαδόχων τοῦ Κωνσταντος.

Καὶ αὕτη ἀκριβῶς ἡ ἀνικανότης τῶν Ἀυτικῶν αὐτοκρατόρων ἐξημάτισεν ἐν τῶν κυριωτέρων αἰτίων ὅσα συνέτεινον εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα· διότι μετὰ τὸν βασιλεῖα, αὗτος ὑπῆρχεν ὁ μόνος ἐν τῇ Δύσει πνευματικὸς μὲν ἀλλὰ κραταιὸς ἀρχηγός.

Ἡ Δύσις ὅλη ὑπήκουεν εἰς τὸ δικαστήριόν του· ἄλλην κεφαλὴν ὑπερτάτην ἐφ' ὅλης τῆς ἐπικρατείας μὴ γινώσκουσα· αἷτιον ἐξίσου τῆς ἀπλήστου φιλοδοξίας καὶ πλεονεξίας, καὶ τῶν ἀκολούθων σφετερισμῶν τοῦ Παπισμοῦ. Τοῦναντίον δὲ συνέβαινεν εἰς Ἀνατολὴν, ὅπου, διὰ τοῦ ἱστορικοῦς λόγους τοῦς ὑποίους ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω, ὑπῆρχον ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ διάφοροι ἐκκλησίαι, προεδρευόμεναι ὑπὸ περιφανῶν ἀνδρῶν, καὶ συμπολιτευόμεναι, καὶ ὅπου ἐκάστη εἶδρα πατριαρχικὴ ἦτον ἐστία τοπικῆς ἐξουσίας. Μάλιστα κατὰ μέρος ὀφείλομεν εἰς τοῦτον τὸν λόγον τὸ, ὅτι ἡ Ἀνατολὴ ἀπέφυγε τὸν κίνδυνον τῆς Θεοκρατικῆς μοναρχίας· τοῦλάχιστον ἢ εἰς πλείστα τμήματα διαίρεσις τῆς πατριαρχικῆς ἀξίας συνέβαλε καταπολλά. Ἀλλ' ἐν τῇ Δύσει, μόνου πατριαρχεῖον ὑπῆρξε τὸ τῆς Ῥώμης, ὅπερ ἐδρευον ἐν τῇ παλαίᾳ πρωτευούσῃ, ἀντεποιεῖτο τὴν ὅλην ἐξουσίαν, ἀπῆτει τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐφ' ὅλων τῶν λοιπῶν, καὶ ἤθελεν, ὡσεὶ διάδοχος τῶν κοσμοκρατόρων, νὰ κρατῇ ἀνά χεῖρας τὴν παγκοσμίαν σφαιρὰν τῆς ὑπεροχῆς, ὁμοῦ μὲ τῶν οὐρανῶν τὰς κλειδάς.

Πρώτη δὲ συνέπεια ταύτης τῆς μεταξὺ τῶν δύο μεγαλοπόλεων ἀμιλλῆς, καὶ πρώτος ἐπίσης θρίαμβος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἢ εἰς πατριαρχικὴν ἀξίαν ἀναγόρευσις τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀναγόρευσις, ἣτις συνέβη, βασιλεύοντος Θεοδοσίου, καὶ ἐπισκοπεύοντος Νεκταρίου, διαδόχου τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου, καὶ προκατόχου τοῦ Χρυσοστόμου. — Ὁ ἡμέτερος Οἰκουμενικὸς θρόνος λοιπὸν ἐφίσταται ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο τούτων ὑπερηφάνων καὶ ὑψηλῶν στύλων τῆς ὀρθοδοξίας.

Τοῦ δὲ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τὰ ἐγκαίνια, αὐτοῦ τοῦ Θρόνου, ὃν Θεὸς ἤγειρε πρὸς στήριξιν καὶ σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ πρὸς αἰωνίαν διαφύλαξιν τοῦ ἀληθινοῦ δόγματος τῆς Χριστιανισμῶν, ἐπανηγυρίσθησαν δημοσίᾳ καὶ μετὰ θεοπρεπῶν ἐυρτῶν ὑπὸ τοῦ δήμου τῆς Πρωτευούσης καὶ τῶν γειτονεουσῶν πόλεων, συνελθόντων εἰς γενικὴν ὁμήγυριν. — Τί ὁ πρώτος εὐτος τῆς πνευματικῆς τῶν Ἑλλήνων μοναρχίας, τί, φερόμενος εἰς ἁγίαν Σοφίαν ἐπ' ὤμων λαοῦ εὐφημοῦντος καὶ ἀγαλλιώντος, τί, με δακρῦντας

ὄφθαλμοὺς πρὸς Οὐρανὸν ἀπευθυνόμενοι, τί εἴπαγε πῶς ἔθνη, τίνας εὐλογίας ἐπεκαλέσατο ὑπὲρ ἐκείνου τοῦ ποιμανίου του; — Ὁ Θεὸς εἰσακούσας τῶν προσευχῶν αὐτοῦ ἤλθεσε τὸν λαὸν αὐτοῦ. — Νέον φῶς ἀνατέλλει εἰς Ἀνατολὴν ἐπὶ τῆς δεδουλωμένης γενεᾶς· συντάσσεται νέα μοναρχία, προωρισμένη νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τὴν κοσμικὴν· νέος δεσμός ἐνώσεως πολιτικῆς ἀναφαίνεται ἐν μέσῳ τῆς ἕως τότε βασιλευούσης ἀσυμφωνίας. Οὗτος ὁ Θρόνος γίνεταί πυξίς, οὕτως εἰπαῖν, τοῦ γένους ἐν τῇ μεσαιωνικῇ ὁδοιπορίᾳ, καὶ ἀγκυρὰ αὐτοῦ· γίνεταί κέντρον, ἐν τῷ ὁποίῳ συνέρχονται ἤδη συναυγαζόμεναι αἱ ἀκτῖνες ἅπασαι τοῦ ἀνακαινιζομένου Ἑλληνισμοῦ. — Τίς Ἑλληνικὴ ψυχὴ δὲν σκιρτᾷ καὶ δὲν συγκινεῖται ἐν τῷ ἀναπολεῖν τὰς τραγικὰς καὶ ὑπερενδόξους τύχας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀπὸ Νεκταρίου μέχρι Γρηγορίου τοῦ πρωτομάρτυρος καὶ μεγαλομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως; Ὁ Θεὸς οὗτος, λέγει ὁ ὀρθοδοξώτατος Οἰκονόμος, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου προθύμως ἀναμνησκόμεν, ὁ Θρόνος οὗτος ἀνάλωτος καὶ ἀήττητος ἔστι συνάγων καὶ ἀνορθῶν τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Ἀλώσεως βαρβαρὴν καὶ πάγκοινον αὐτοῦ πτώσιν· ὁ Θρόνος οὗτος ἐπήγαγε καὶ ἐνίσχυσε τοὺς πνευματικούς ποιμένας καὶ διδασκάλους, οἵτινες ἔσωζον τὰς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν κατασχόντων τὴν Ἑλλάδα τοσοῦτων βαρβάρων καὶ δυσσεβῶν καὶ ἀσεβῶν πορθητῶν! Οὗτος ἀνήγειρε τὰ πολλαχθοῦ κατηρειπωμένα τῆς εὐσεβίας θυσιαστήρια, καὶ διετήρησε τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἱερῶν τελετῶν ἐν μέσῳ τῆς ἀσεβοῦς δυναστείας, ἱστάμενος ὡς στύλος νεφέλης φωτεινῆς ἀναμέσον τῆς παρεμβολῆς Αἰγυπτίων, καὶ ἀναμέσον τῶν υἰῶν Ἰσραὴλ! Οὗτος ἵσταται ἀδαμάντιος τῆς ὀρθοδοξίας ἀκρόπολις, Ὄρος Σιών, βράχος Θεοφύετος καὶ ὑψηλός, πρὸς ὃν συνέθλασαν προσήξαντες τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς ὄλοι τῆς ὀρθοδοξίας οἱ ἔχθροί, καὶ αὐτὴ ἡ μεταρρυθμιστρία πλάνη! Οὗτος ὑπῆρξε τῆς ἐν τῷ κόσμῳ πνευματικῆς τοῦ Χριστοῦ βασιλείας ἡ μητρόπολις· τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἡ ζῶσα καλῆδρα· τῶν Θεοτυπῶτων αὐτῶν Θεσμῶν τὸ ἀκατάλυτον ἠσχυροφυλάκιον, καὶ οὐδὲν διοικεῖται σὺμπαν τὸ πλή-

ρωμα τῆς ὀρθοδοξίας! οὗτος, τέλος, ὑπῆρξε τὸ θεοστήρικτον κέντρον, εἰς ὃ συνῆλθον καὶ συνεκρατήθησαν συνιοῦσαι αἱ ὑπ' Οὐρανὸν ἐν διαφόροις βασιλείαις συνεστῶσαι ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι· κακεῖ συναρμολογούμεναι συνεκρότησαν τὸ ἀδιαίρετον σῶμα τῆς μιᾶς, τῆς Ἁγίας, τῆς Ανατολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἧς ἡ κεφαλὴ Χριστός! »

Ἐάν δὲ ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ἦναι ὁ ἀληθὴς ἀκρεγωνιαὸς λίθος τοῦ μεσαιωνικοῦ καὶ τοῦ συγχρόνου ἡμῶν Ἑλληνισμοῦ, δὲν πρέπει νὰ γογγύσωμεν, ὅτι, ἐπὶ σκοπῶ τοῦ νὰ ἀναχαιτίσῃ αὐτὸς τὸν ἀρτιφώτιστον λαὸν καὶ τὰ λοιπὰ προσήλυτα γένη ἐκ τῆς πρὸς τὴν πολυθεϊαν κλίσεώς των, ν' ἀποξηράνῃ δὲ ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ανατολικῆς κοινωνίας τοὺς ἐσχάτους τοῦ πάλαι θρησκευματος βλαστοὺς, ὅτι ὁ θρόνος αὐτοῦ καταναγκάζεται ν' ἀφορίσῃ καὶ ἀθετήσῃ ἐπιζημιῶν τινὰς παραδόσεις προγονικὰς. Εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι κατ' ἀρχὰς οὗτος ὁ θρόνος ἀντεπολιτεύθη τὸν Ἑλληνισμόν. Ἄλλ' ἦτον ἀνάγκη νὰ γενῆ τυῦτο, καὶ ἀνάγκη λίαν κατεπεύγουσα. Ἄλλως, ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἤθελεν εὐκόλως διαχυθῆ καὶ ριζοβολήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐάν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πασῶν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐάν δὲ ἀποθάνῃ, πολλὸν καρπὸν φέρει· τοῦτο ὁ Ἰησοῦς ἐξεφώνησεν ἀμέσως μετὰ τὸν πρὸς τοὺς Ἕλληνας χαιρετισμόν του. — Διόπερ ἔκτοτε ἀναθεματίζεται ὁ ἐθνισμὸς, ἡ δὲ κοσμικὴ ἱστορία καλύπτεται ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς ἱερᾶς, τὸ δὲ ὄνομα τὸ *Ἑ.Ἑλληνικόν* κηρύσσεται ταυτοσήμαντον ἀμαρτίας καὶ προκατορικῆς ἀπάτης. — Δύσληπτος βέβαια πρὸς ἡμᾶς τοὺς μεταγενεστέρους τοὺς ἁεῖποτε διὰ στόματος ἔχοντας τὸ πανίερρον ὄνομα τῆς πατρίδος, δύσληπτος φαίνεται τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας αὕτη ἡ ἀνθελληνικὴ τρόπον τινὰ συμπεριφορά. Βλάσφημον νὰ καταντήσῃ τὸ *Ἑ.Ἑλληνικόν* ὄνομα! — Πλὴν ὅμως φθόγγοι λέξεων καὶ φράσεων μεταλλαγῆ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπατήσωσιν. Ἐπεσον ἀπὸ τοῦ καλάμου τοῦ κατ' ἀντονομασίαν Θεολόγου λόγιά τινα περὶ τῆς ἀναγκαίας ταύτης ἐθνικῆς μετονομασίας, τὰ ὅποια ἐγκρύπτουσιν ὅλον τοῦ πράγματος τὸ μυ-

στήριον. Ο Ιουλιανὸς ἐβούλετο νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν προσηγορίαν· ὁ δὲ Ιεροκῆρυξ στηλιτεύει τὴν ἐπιβουλὴν, ὡς ἐξῆς· «πρῶτον μὲν, ὅτι κακούργως τὴν προσηγορίαν μετέθηκεν ἐπὶ τὸ δοκοῦν, ὡς περ τῆς θρησκείας ὄντα τὸν Ἕλληνα λόγον, ἀλλ' οὐ τῆς γλώσσης· καὶ διὰ τοῦτο ὡς ἀλλοτρίου καλοῦ φωρᾶς, τῶν λόγων ἡμᾶς ἀπῆλασεν· ὡς περ ἂν εἰ καὶ τεχνῶν εἶρξεν ἡμᾶς, ὅσαι παρ Ἑλλήσιν εἴρηγται, καὶ τοῦτο διαφέρειν αὐτῷ διὰ τὴν ὁμωυμίαν ἐνόμισεν. Ἐπειτα ὅτι λανθάνειν ἡμᾶς ὑπέλαθεν, οὐκ ἀγαθοῦ τινος τῶν πρώτων ἀποστερήσειν μέλλων, οἷ γε καὶ σφόδρα τούτου· περιφρανοῦμεν τοὺς λόγους, ἀλλὰ τοὺς ἐλέγχους τῆς ἀσεθείας φοβοῦμενος· ὡς περ ἐν τῇ κομψείᾳ τῆς λέξεως τὴν ἰσχὺν ἔχοντος, ἀλλ' οὐκ ἐν τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας, καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν· ὧν ἐπισχεῖν ἡμᾶς ἀδυνατώτερον, ἢ τὸν θεὸν ὁμολογεῖν γλώσσαν ἔχοντας. Ἐπεὶ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἰουρουργοῦμεν, τὸν λόγον ὡς περ τὰ σώματα, ἠνίκα ἂν καὶ τούτοις ἀγωνίζεσθαι δεῖν περὶ τῆς ἀληθείας· ὥστε ὁ τοῦτο προστάξας, ἀττικίζειν μὲν ἐκόλυσε, τὸ δὲ ἀληθεύειν οὐκ ἔπαυσε». — Φανερόν ὅτι σκοπὸν ἡ Ἐκκλησία προετίθετο νὰ ἐπαναφέρῃ βαθμηδὸν τὸ γένος εἰς τὸν πρότερον Ἀττικισμὸν, δηλαδὴ Ἑλληνισμὸν, διὰ μέσου τῆς ἀληθείας. Κρυπτὴ χεὶρ ἀριστερὰ συνάγει καὶ διασώζει τοῦ πρώην οἴκου τὰ πολύτιμα λείψανα, ἐνῶ, κατὰ τὸ φαινόμενον, ἡ δεξιὰ καταθραύει αὐτά. — Ταύτην πιστῶς ὁ Πατριαρχικὸς Ὁρόνος ἠκολούθησε τὴν πορείαν.

MB'.

Ἐκλογή τῶν Αὐτοκρατόρων ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον.

Ἐσημειώσαμεν ἐν συντόμῳ, καὶ καθ' ὅσον βραχείας ἱστορικῆς μελέτης τὰ ὅρια τὸ ἐπιδέχονται, τὰς πρώτας κατακτήσεις τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καί, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἠδυνάμεθα νὰ περᾶνωμεν ἐνταῦθα τὴν πρώτην περίοδον, τοσοῦτον ἐν τῇ πνευματικῇ ἀναπτύξει συγκεφαλαιούται ἡ τοῦ ἀρχαίου μεσαιωνισμοῦ ἀνάπτυξις. — Ἀλλὰ πρὶν ἢ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐπομένην, ἀρμόδιον εἶναι νὰ ἐπιστήσωμεν τὸ βλέμμα βραχείως καὶ ἐπὶ τινος ἄλλης προόδου

σχετικῆς πρὸς τὸ δημοτικὸν στοιχεῖον. ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ἔνθεν μὲν τὴν βαθμιαίαν τῆς μοναρχίας ἐξασθένεισιν, καθεῖθεν δὲ τὸν προδιστασμὸν τοῦ δήμου καὶ τῆς ἱερατικῆς τάξεως.

Ὁ μὲν Κωνσταντῖος ἐβασίλευσεν ἐν Βυζαντίῳ, λαβὼν τὰ σκήπτρα παρὰ τοῦ πατρὸς του. Ὁ δὲ παραδάτης Ἰουλιανὸς προχειρίσθη Καίσαρ ὑπὸ Κωνσταντίου· ὁ δὲ Ἰοβιανὸς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ· ὁ δὲ Οὐαλεντινιανὸς ὑπὸ Σαλουστίου τοῦ ἐπάρχου τῶν Πραιτωρείων· ὁ δὲ Εὐγένιος, ὅστις ἐβασίλευσε μόνον ἡμέρας 22, ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ αὐτὸς, — ἐνταῦθα παύσει τὸ τυχαῖον καὶ αὐθαίρετον τῆς μοναρχικῆς ἐκλογῆς, ἢ τοῦλάχιστον πρώτη φορᾶ καθιερούται ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς μόνη νόμιμος ἡ ἐκλογή τῆς Συγκλήτου. Τὸ γεγονός ἐχετὶ κάποιας βαρύτητας. Σφαγέντος ὑπὸ τινος μισθωτοῦ φονέως τοῦ Εὐγενίου, ὁ Οὐάλης ἀναγορεύεται βασιλεὺς, οὐχὶ πλέον ὑπὸ Πραιτωρίων καὶ ὑπὸ στρατοῦ, ὡς προηγουμένως, ἀλλ' ὑπὸ τῆς Συγκλήτου, κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα, προτροπῇ δὲ μάλιστα καὶ συνεργείᾳ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Διότι καὶ ἡ Σύγκλητος αὕτη ὑπήκουσεν ἄρτι εἰς τοὺς γενικοὺς νόμους τῆς μετασχηματίσεως. Καίτοι ὑποκλινῆς καὶ ὑποχείριος τῇ βασιλείᾳ, ὅμως δὲν σύγκειται πλέον ἐξ ἀρχόντων αἵματος Ῥωμαϊκοῦ, μισούντων τὸν λαὸν καὶ ἀμοιβαίως μεμισσημένων, ἀλλ' ἐκ πολιτῶν εὐκατρίδων, τὸ πλεῖστον μέρος Ἑλλήνων, τινὲς τῶν ὁποίων διαφημίζονται ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ, καθὼς αὐτὸς ὁ Νεκτᾶριος ἐ μετέπειτα προδιστασθεὶς εἰς πατριαρχικὸν ἀξίωμα, καὶ ἕτεροι ἱεράρχαι διαπρέψαντες ἐπισήμως ἐν τε τῇ πρωτευσούσῃ καὶ ἀλλαγῷ. Ἡ ἱστορία δὲν μᾶς διέτηρησε τὰ συμβεβηκότα ὅσα συνετέλεσαν εἰς τὰς πολλοῦ λόγου ταύτας μεταβολὰς, ὅθεν ἀναγκαζόμεθα νὰ καταφύγωμεν εἰς εἰκασίας καὶ πιθανολογίας. Συμπεραίνομεν ὅμως, ὅτι συγκρούσεις τις, ἢ καὶ πλείονες συγκρούσεις μεταξὺ ἀρχόντων καὶ λαοῦ πρέπει νὰ ἔλαβον χώραν, καθ' ἃς ἡ πόλις νικήσασα τοὺς ἐναντίους, ἐβίασεν αὐτοὺς νὰ συνέλθωσιν εἰς συμβιβασμὸν τοῖς ἐθνικοῖς στοιχείοις λυσιτελῆ.

ἔχομεν δὲ πρὸς τούτοις ἐν διδόμενον, τὸ ὁποῖον ὀπωσοῦν δια-
φωτίζει τὴν σκοτεινὴν ἐποχὴν, ὅτε κατὰ πρῶτον ἀναπνέει καὶ δίδει
σημεῖα ζωῆς πολιτικῆς τὸ δημοτικὸν στοιχεῖον. Τόσον ὁ Οὐάλης,
ὅσον καὶ Θεοδοσίος ὁ νέος ὑπῆρξαν βασιλεῖς δημοχαρεῖς, τού-
τέστιν ἐθώπευσαν τὰ δημοτικὰ κόμματα καὶ προσένειμον αὐτοῖς
ἰδιαιτέρως τιμὰς καὶ διακρίσεις. Ἀμφότεροι ἀντιπολιτευθέντες
τοὺς Βενέτους, περὶ ὧν θέλομεν ὁμιλήσει κατωτέρω, ἀνῆκον εἰς
τὸ φιλελεύθερον κόμμα τῶν Πρασίνων, ὅπερ παρενέβαιναν ἐκ-
τοτε εἰς πᾶσαν πολιτικὴν συζήτησιν περὶ διαδοχῆς, καὶ προσή-
νευγε συνέργειαν εἰς πᾶσαν ἀνατροπὴν καθεστώτων. Διάφορα
προνόμια καὶ διακρίσεις ἱπποδρομικὰς παρεχώρησεν οὗτος πρὸς
τὸ εὐνοούμενον τοῦτο κόμμα, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Μαλαλάς, λέ-
γων περὶ Θεοδοσίου, ὅτι «ἔχαιρε τῷ Πρασίνῳ μέρει καὶ ἀντε-
ποιεῖτο αὐτὸν κατὰ πόλιν (ἐφ' ὅλης τῆς ἐπικρατείας)· ἐν δὲ
Κωνσταντινουπόλει μετήγαγεν αὐτοὺς, θεωροῦντας πρόπῃ εἰς
τὰ δεξιὰ αὐτοῦ μέρη, καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς θεωρεῖν τὰ ἀριστερὰ
βάθρα· καὶ τοὺς πεδατούρας στρατιώτας, τοὺς κατέναντι τοῦ
καθίσματος, μετέστησεν ἐπὶ τοῦ Βενέτου μέρους· καὶ τὰ βάθρα
ἔδωκε τοῖς τοῦ Πρασίνου μέρους, ἔχοντα μεσόστυλα ἕξ· εἰρηκῶς
τῷ ἐπάρχῳ Κύρῳ ὅτι, «οὗς φιλῶ, κατέναντί μου θέλω θεωρεῖν»·
καὶ ἔκραξαν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ ἐκ τοῦ Πρασίνου μέρους
τῷ αὐτῷ βασιλεῖ «τὰ ἴδια τοῖς ἰδίοις»· καὶ ἔπεμψεν αὐτοῖς
μανδάτα διὰ τοῦ Προκούρσορος λέγων· «ἔγω, ὡς τιμῶν ἡμᾶς,
εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ καθίσματος, ἐνθα θεωρῶ, μεταστήσω ὑμᾶς»·
καὶ εὐφῆμισαν αὐτὸν, καὶ ἐκέλευσε κατὰ πόλιν εἰς τὰ ἀριστερὰ
τῶν ἀρχόντων θεωρεῖν τοὺς Πρασίνους».

Ἐν ἐλλείψει διασήμευ ἱστορίας, ἰδοὺ εἰς τίνα σημεῖα πρέπει
νὰ προσφεύγωμεν πρὸς διερμηνευσιν γεγονότων τινῶν, τὰ αἷτια
καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὁποίων, ἂν καὶ ἡμῖν σήμερον ἀναγ-
καϊότατα, οἱ τότε χρονογράφοι παρασιωπῶσι. Καὶ βέβαια, τοι-
αύτη ἐκ μέρους Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων καινοτομία ὀφείλει νὰ
κεντήσῃ τὴν περιέργειάν μας. Ὁ μέγας Θεοδοσίος λοιπὸν θω-
πεύει τοὺς δῆμους, κολακεύει τὸν λαόν, δημοκοπεῖ εἰς τὸ πείσμα

τῆς αὐστηρῆς Ρωμαϊκῆς ἐθιμοταξίας! Τί ἄλλο πρέπει νὰ συμπεράνωμεν πλὴν εἰμῆ, ὅτι ὁ λαὸς εὗτος, ὁ πρὸ ὀλίγου στερούμενος ὀλοτελῶς οἰασθῆποτε μετοχῆς πολιτικῆς, καὶ ἄμοιρος πάσης ἐξωτερικῆς ἐνεργείας, ἔσχεν ἤδη παρὰ τῆς βασιλικῆς εὐνοίας τοιοῦτον μέρος ἐνεργῶν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς πολιτείας, ὥστε νὰ χαίρη τὴν προσωπικὴν φιλίαν τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ κατὰ προτίμησιν τῶν συγκλητικῶν καὶ τῶν ἀρχόντων νὰ τοποθετῆται εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ θρόνου; Ἀπλῶς ἄρα γε καὶ ὡς ἔτυχεν ὁ διάδοχος τοῦ Μαξιμίνου, τοῦ Διοκλητιανοῦ, καὶ τῶν λοιπῶν διωκτῶν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, σήμερον θέλει θεωρεῖν κατέναντι αὐτοῦ οὗς φιλεῖ, ὅποια μεταβολαὶ ἀπροσδόκητοι, διαμείνασαι μέχρι τοῦδε χωρὶς ἐξηγήσεως! — Ἱστορικοὶ προσδοκώμενοι τῆς Ἑλλάδος προσέξτε! Ἰχνηλατήσατε μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας τὰ δυσζήτητα διαβήματα τοῦ μεσαιωνικοῦ λαοῦ! Ἡ φωνὴ τῶν κοινοτήτων ἐν Γαλλίᾳ δὲν ἤχησε πέραξ μετὰ πολλοὺς αἰῶνας. Πλὴν τῆς Γαλλίας ὁ λαὸς, ἡμῖν πλησιέστερος, εἶχεν ἱστοριογράφους φίλους. Ὁ δὲ Θεοδοσίος, ζήσας πρὸ 1400 ἔτη, ἐβασίλευσεν ἐπὶ λαοῦ, ἔχοντος μὲν πνευματικοὺς πατέρας, οὐχὶ δὲ καὶ πνευματικοὺς ἀδελφοὺς ἐν ἱστορικῇ συγγραφῇ. Ὅθεν κακὴ μοῖρα μᾶς ἀναγκάζει ν' ἀπολογώμεθα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀνά χεῖρας ἀντὶ μὲ ἐγγράφα ἱστορικὰ ἀναντιρρήτου αὐθεντίας. Ἀπολογούμεθα καὶ νῦν ὅτε διατρέχομεν τὰς πρώτας ἀποπείρας τῆς μεσαιωνικῆς ἐλευθερίας, καθὼς ἀπελογήθημεν ὅτε εἰσηγάγομεν ἐν τῷ κόσμῳ τὸν Χριστιανισμόν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοδοσίου, ἀναγορεύονται βασιλεῖς ὑπὸ τῆς Συγκλήτου ὁ Μαρκιανὸς καὶ ὁ Λέων, ὁ μὲν, φίλος Βενέτων, ὁ δὲ, Πρασίνων. Τὴν δὲ σύμπτωσιν τῆς ὑπὸ τῆς Συγκλήτου ἐκλογῆς, καὶ τῆς εὐνοίας τῶν Πρασίνων πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας εἶναι πρόσφορον καὶ νῦν νὰ σημειώσωμεν· διότι, φρονοῦμεν, κατ' ἀπλοῦν τύπον ἀναγορεύει τότε ἡ Σύγκλητος βασιλεῖς, ἐπειδὴ οὐσιωδῶς κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ὁ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν στασιαζόντων δήμων προχειρίζεται. Ὅσάκις δὲ ὁ βασιλεὺς, ἀγνώμων εἰς τὴν ἐπικουρίαν τῶν Πρασίνων, μετέπειτα δίδωκει αὐτοὺς,

τελευτῆ κακῶς καὶ βιοθανάτως, ὡς τὸ ἔπαθεν ὁ Μαρκιανὸς, ὅστις ἐν μιᾷ δημοτικῇ ταραχῇ διατάξας νὰ μὴ πολιτευθῶσι καὶ στρατευθῶσιν οἱ Ἰεράσινοι ἐπὶ τρία ἔτη, ἔπεσε παρευθὺς κληνῆρης καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας ἀπέθανεν. — Ὡς πρὸς τοῦτο καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ δημοτικοῦ στοιχείου, καθίσταται σημαντικῆ τῶν αὐτοκρατορικῶν θανάτων ἡ στατιστικῆ. Ἐκ τῶν 85 ἢ 86 Βυζαντινῶν βασιλέων, ἀριθμοῦνται 38 προφανῶς τελευτήσαντες με βίαιον θάνατον, ἢ παραιτηθέντες, ἢ ἐκθρονισθέντες, ἢ ἄλλως πως ἐκλείψαντες ἀπὸ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς, ὑπεννοουμένων τῶν λοιπῶν, ὅσοι δῆθεν ὑπὸ δυσεντερίας, ἢ γαγγραινης, ἢ κακοήθους πυρετοῦ ἀφαρπαγέντες, ἐγκατέλιπον τὸν ὄθρονον χηρεύοντα.

ΜΙ΄.

Στεφφορίαὶ καὶ Χρίσεις.

Ἄρα τὸ ἐντόπιον στοιχεῖον κατέτροιγεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον αὐτὸν τὸν ἀσθενόρριζον Ῥωμαϊκὸν κορμὸν. — Ἡ καταδιβρωστικὴ αὐτοῦ ἐνέργεια μέλλει ἐφεξῆς νὰ εἰσχωρήσῃ καὶ εἰς τὸ γένος τῆς βασιλευούσης ἑτεροχθόνου φυλῆς.

Ἡ ἑτερόφυλος τῶν βασιλέων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καταγωγὴ ἐπὶ ὀλίγον χρόνον ἐνθρονος διετηρήθη. Εἰς τὸ πρόσωπον Λέοντος τοῦ Θρακῆς, ἢ τοῦ Θεωτίτου καὶ μεγάλου, (ὡς ὁ λαὸς ἐπεκάλεσε τὸ δημιούργημα του χαριζόμενος εἰς τὴν ἑλληνικὴν αὐτοῦ καταγωγὴν), κατὰ τὸ ἔτος 457 Μ. Χ. ὁ ἑλληνισμὸς ἀναλαμβάνει τὰ δικαιώματα τῆς αὐτοχθονίας. Ὁ πατριάρχης Ἀνατόλιος περιβάλλει μὲ τὴν πορφύραν ἄνδρα δημοτικὸν, φιλορθόδοξον καὶ ἑλληνα, ἄνδρα τὸν ὅποιον ὑπερηγάπουν οἱ δῆμοι. «Τότε δὴ, τότε, λέγει ὁ Γλυκᾶς, παύεται ἡ τῶν Ῥωμαίων βασιλεία. . . . οἱ δὲ Δῆμοι τοῖς βασιλεῦσι τὸ αὐτοκρατορικὸν ὄνομα δίδουσι».

Τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην ἡμέραν τῆς ἀναγορεύσεως, ἢ ἡμεῖς σήμερον οἱ τὰ σύγχρονα περιθάλλοντες, τὰ δὲ ἀρχαῖα παραμελοῦντες καταξιούμεν μόνις ν' ἀναφέρωμεν, φαιδρῶς ἐώρασαν καθ' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν ὅ τε λαὸς καὶ ὁ κληρὸς, ὡς καὶ πρότερον κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς πατριαρχικῆς ἀξίας, ὁ μὲν τότε

κλήρος διὰ τὸν πνευματικὸν τῆς ὀρθοδοξίας ἀρχηγόν, ὃ δὲ νῦν λαὸς διὰ τὸν δημοπρόβλητον Ἕλληνα. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐδόθη τὸ ὄνομα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, μυριάδες ἀνθρώπων ἀνεβόησαν «Κωνσταντῖνος καὶ Ἑλένη, καὶ Θεοδόσιος εἰς κράτος ἐνικήθησαν σήμερον!» Ὁ δῆμος ἐπανηγύριζεν ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ τοῦ Θρακῆς τὸ ἴδιον αὐτοῦ κράτος. — Τὸ δὲ ὄνομα Λέων ἐπεβλήθη, λέγεται, ὡς συμβολικόν, καὶ λεπτικῶς ὁμοιάζον τῇ προσαγορεύσει τοῦ λαοῦ, ἃν καὶ κατὰ τινῶν ἄλλων γνῶμην, αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἔλαβεν αὐτὸ ἴδιον προαίρεσι καὶ συναίνεσι τοῦ λαοῦ.

Καὶ αὕτη ἡ ἐν πράγμασι δευτέρα σημαντικὴ νίκη τοῦ ἐγγωρίου πνεύματος.

Ἡ δὲ τῆς ἐθνικῆς δυναστείας ἀναγόρευσις ὤφειλεν ἀναγκαιῶς νὰ συνεπιφέρῃ καὶ τὴν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας στεφηφορίαν καὶ χρίσιν. Ἡ Θρησκεία ἐκάστοτε σφραγίζει τὰς προόδους τῶν λαῶν.

Καὶ ἰδοὺ, λοιπὸν, ἀπὸ Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου ἡ βασιλεία βιάζεται νὰ δώσῃ πρὸς τὸν Πατριάρχην, ὀρθοδοξίας γραπτὴν ὁμολογίαν, ἀσφαλίζουσα διὰ τοιοῦτου συμβολαίου τῶν συνοδικῶν κανόνων τὴν ἀπαραβίαστον τήρησιν. Ἄνευ τηλικαύτης προηγουμένης συνθήκης, ὁ μονάρχης δὲν προχειρίζεται εἰς τὰ ἀνάκτορα, οὐδὲ λαμβάνει τὴν διαχείρισιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Ὅφειλε προηγουμένως νὰ ὁμώσῃ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ δόγματος, ἣτις, ὡς εἶδομεν, ἔμελλε νὰ ἦναι ἀκεραιότης τε ἐθισμού καὶ ἀφραδῶν μελλούσης ἀνεξαρτησίας. Ἀκολούθως θέλει εὐφημισθῆ Ῥωμαίων Αὐγουστος βασιλεὺς. Ὡς ἐκ τούτου ὁμνύει νὰ διαφυλάξῃ.

α. τὰς ἀποστολικὰς καὶ θείας παραδόσεις.

β. τὰς διατάξεις καὶ διατυπώσεις τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν κατὰ καιροὺς τοπικῶν.

γ. τὰ προνόμια καὶ ἔθιμα τῆς Ἁγιωτάτης μεγάλης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας.

δ. ὅσα περ ἐδογματίσαν καὶ ἐθέσπισαν οἱ κατὰ τόπους ἁγιώτατοι πατέρες ὀρθῶς, καὶ κανονικῶς καὶ ἀνεπιλήπτως.

ἰσαύτως ὁμνῶσι καὶ ὑπόσχεται «ἐμμένειν καὶ διηνεκῶς εὐ-
ρίσκεσθαι πιστῆς καὶ γνήσιος δούλου καὶ υἱὸς τῆς ἁγίας Ἐκκλη-
σίας· πρὸς τούτοις εἶναι ἀσφένδαρον καὶ ἐκδικητῆς αὐτῆς, καὶ εἰς
τὸ ὑπήκοον εὐμενῆς καὶ φιλόφρωντος, κατὰ τὸ πρέπον.» — Μετὰ
τὴν ἐκθεσιν τῆς πίστεως, ὑπογράφει ἰδίᾳ χειρὶ, καὶ παραδίδει
τῷ πατριάρχῃ καὶ τῇ θείᾳ Συνόδῳ.

Ἡ ὀρκοπιστία τῆς μοναρχίας εἶναι κατὰ τὸ παρὸν τὸ πρῶτον
βῆμα πρὸς τὴν αὐτῆς ἐμμεσον ὑπεξουσιότητα. — Μετὰ ταῦτα
ἔπεται ἡ τελετὴ τῆς στέψεως.

Ὁ μονάρχης, ἐκ χειρῶν τοῦ πατριάρχου, καὶ παρ' αὐτοῦ, κατὰ
προτίμησιν πάσης ἄλλης Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς, δέχεται τὸ διάδημα,
μετὰ τὰς συνήθεις ἐπὶ τούτου συντεθειμένας εὐχάς. Ὁ πνευμα-
τικὸς ἀνώτατος ἡγεμὼν χρίει σταυροειδῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ βα-
σιλέως τῷ θείῳ μύρῳ, ἐπιλέγων, μεγάλη τῇ φωνῇ τὸ "Ἄγιος,
"Ἄγιος, καὶ ἀντιλέγοντος τοῦ λαοῦ αὐτό.

Ἐὰν ὁ πατριάρχης δὲν ἐκφωνήσῃ τὸ "Ἄγιος, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
τοῦ βασιλέως δὲν ἐπιτίθεται τὸ στέμμα. — Δεδόσθω δὲ ὅτι κατ'
ἀπλοῦν ἐθιμοταξίας τύπον ἀνεβῶσιν τὴν συναίνεσιν ἢ Ἐκκλησία
καὶ ὁ λαός· ἀλλ' ἐν τοῖς τύποις ἐγκρύπτεται νόημα ἱστορικὸν
πολλοῦ λόγου πρὸς τὸν ἐρευνητὴν, ὅπερ, εὐκαίρως, δύναται νὰ λά-
βῃ ἀξίαν σπουδαίου γεγονότος. Ὡς ἐπιτοπλειστον οἱ τύποι προη-
γούνται τῆς πραγματοποιήσεως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς προόδου.

Τοῦτο δὲ τὸ στέμμα, καθὼς κτήμα δημοσίον, δὲν δύναται ὑπὸ τοῦ
μονάρχου ν' ἀπαλλοτριωθῇ, ἀλλὰ τίθεται ἐντὸς τῆς ἁγίας Σοφίας
εἰς τοῦτο τὸ δημαρχεῖον τοῦ λαοῦ, καὶ διαφυλάσσεται ἀνω τοῦ
ουσιαστηρίου, ἐνθα οὐδεμίᾳ χεὶρ ἔχει ἐξουσίαν νὰ τὸ προσάψῃ
πλὴν ἀδείᾳ τοῦ πατριάρχου. — Λέων ὁ Κάζαρος, ὅστις ἔζη τὸ
755, ἀναλαβὼν αὐτὸ ἀνοῦ.λε.τό.λημ, καὶ δεσποτικῆς μὴ οὐσης
ἐορτῆς καὶ δίχῃ γνώμης τῆς Συνόδου, ἐξέβαλεν, ὡς ἰσορεῖται, ἐπὶ
τοῦ μετώπου ἀνθρακα καὶ ἐξέπνευσεν ἐν ὀδύναϊς.

Προκειμένου λόγου περὶ στεφηφορίας, ἔχομεν ὑπ' ὄψιν δὲ Κων-
σταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος εὐθύνει παραγγελίας πρὸς τὸν υἱὸν του
Ῥωμανὸν ἐν τῷ περὶ Ἐυθεριότησεως βιβλίῳ του. Αἱ διατάξεις ἀνή-

κουσιν ἀληθῶς εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν, οὐχ ἢ τὸν ὕμῳ μαρτυροῦσι τὰς παραδοσίμους τῶν ἐθνικῶν στοιχείων ἐγγυήσεις. Ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ μνημονεύσωμεν τροχάδην τὰς ἐξῆς συμβουλὰς αὐτοῦ εἶναι ἐγγραφον ἀξιοσημείωτον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος θεσμοθεσίας, ἀποχρώντως ἀποδεικνύον τὴν παρέμβασιν τῆς Ἐκκλησίας ἐν τοῖς βασιλικαῖς ζητήμασι, κατὰ χρόνους ὅτε ὁ ἀπολυτισμὸς, ἀσύντακτος ἔτι, ἐδέσποζεν ἀπεριορίστως εἰς τὰ περισσότερα μέρη τῆς Δύσεως.

«Εἰ ἀξιώσουςι, λέγει ποτὲ καὶ αἰτήσονται εἴτε Χάζαροι, εἴτε Τοῦρκοι, εἴτε καὶ Ῥῶσοι, ἢ ἕτερόν τι ἔθνος τῶν Βορείων καὶ Σκυθικῶν, οἷα πολλὰ συμβαίνει, ἐκ τῶν βασιλείων ἐσθῆταν, ἢ στεμμάτων, ἢ στολῶν, ἕνεκά τινος δουλείας καὶ ὑπουργείας αὐτῶν, ἀποσταλῆναι αὐτοῖς, οὕτω χρῆ σε ἀπολογῆσασθαι· ὅτι αἱ τοιαῦται στολαὶ καὶ τὰ στέμματα, ἃ παρ' ἡμῶν καμελαύκια ὀνομάζονται, οὔτε πρὸ ἀνθρώπων κατεσκευάσθησαν, οὔτε ἐξ ἀνθρωπίνων τεχνῶν ἐπενοήθησαν, ἢ ἐξεργάσθησαν· ἀλλ' ὡς ἀπὸ πάλαιας ἱστορίας ἐν ἀπορρήτοις λόγοις γεγραμμένον εὐρίσκομεν, ἠνίκα ὁ Θεὸς βασιλεία ἐποίησε Κωνσταντῖνον ἐκεῖνον τὸν μέγαν, τὸν πρῶτον χριστιανὸν βασιλεύσαντα, δι' ἀγγέλου αὐτῷ τὰς τοιαύτας στολὰς ἐξάπέστειλε, καὶ τὰ στέμματα, ἃ παρ' ἡμῶν καμελαύκια λέγεται. Καὶ διωρίσαντο αὐτῷ θεῖναι ταῦτα ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ Ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ἐνουπαστάτου σοφίας, Θεοῦ ἁγία Σοφία κατονομάζεται.»

«Καὶ μὴ καθεκάστην αὐτὰ ἀμφιέννυσθαι ἀλλ' ὅτε δημοτελής καὶ μεγάλη τυγχάνει δεσποτικῆ ἑορτῆ. Διὸ δὴ, Θεοῦ προστάγματι, ταῦτα ἀπέθετο, ἅτινα καὶ ἄνωθεν τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς ἀποκρέματα καὶ εἰς κόσμον τῆς Ἐκκλησίας κατέστηκε. Τὰ δὲ λοιπὰ ἱμάτια καὶ σάγια βασιλικὰ τῆς ἱερᾶς ταύτης Τραπεζῆς ἄνωθεν ἐπίκεινται ἐφαπλούμενα· ἠνίκα δὲ καταλάβῃ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ἰ. Χ. ἑορτῆ ἀναλαμβάνεται τὰ ἐκ τοιούτων στολῶν καὶ στεμμάτων τὰ πρὸς καιρὸν ἐπιτήδεια καὶ ἀρμόζοντα ὁ Πατριάρχης, καὶ ἀποστέλλει πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀμφιέννυται αὐτὰ ἐκεῖνος, ὡς ὑπρέτης Θεοῦ καὶ διάκονος ἐν τῇ προελεύσει·

μόνον δὲ καὶ πάλιν, μετὰ τὴν χρεῖαν ἀντιστρέφει αὐτὰ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀπόκεινται ἐν αὐτῇ. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ Ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐστὶν ἐν τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ τραπεζῇ τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας ἐγγεγραμμένη, καθὼς αὐτῷ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἀγγέλου διωρίσατο, ἵνα, ἐὰν βουληθῇ βασιλεὺς διὰ τινὰ χρεῖαν ἢ περίστασιν, ἢ ἐπιθυμίαν ἄκαιρον ἐξ αὐτῶν ἐπᾶραι, καὶ ἢ αὐτὸς καταχρησασθαι, ἢ ἑτέροις χαρίσασθαι, ὡς πολέμιος, καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων ἐχθρὸς ἀναθεματίζεσθαι, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποκηρύττεσθαι. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἕτερα ὅμοια καμῆν (τὸ σημερινὸν κάμνω, ἀντὶ τοῦ ποιῶ, ἐν χρήσει κατὰ τὸν 1. αἰῶνα) βουληθῇ, ἵνα καὶ αὐτὰ ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ἀναλαμβάνηται, τῶν ἀρχιερέων πάντων εἰς ταῦτα παρῆρησιαζομένων καὶ τῆς Συγκλήτου.

Ταῦτα τὰ μνημονεύματα ἅπερ ἐνταῦθα μόνον ἀναφέρομεν ὡς παράδειγμα, καὶ εἰς ἀπλὴν προτροπὴν περαιτέρας ἐρεῦνης, ὅσον καὶ ἂν φαίνονται καθ' ἡμᾶς ἀξιοσημειώτα διὰ τὴν μεσαιωνικὴν διαφώτισιν, βέβαια δὲν παρέχουσι τὰς σαφεῖς ἐκείνας καὶ πλήρεις ιστορικὰς ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ ἡ ὀρθὴ διαφιλοσόφησης τῆς ἐποχῆς. Κορηγοῦσιν ὅμως καὶ ταῦτα σημαντικὴν ὕλην σκέψεως· διότι, τέλος πάντων, δὲν εἶναι τάχα συμβᾶν σημαντικόν, ὅτι Ἕλληνας ἐπιλαμβάνονται τοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης, οἱ δὲ διάδοχοι τοῦ Λυγούστου βιάζονται νὰ συνέλθωσιν εἰς συνθηκολόγησιν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν. — Πρὸς τοῦτον ἔτι διασάφισιν, ἃς παρατηρήσωμεν, ὅτι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ τῶν Λυτοκρατόρων διαμονῆς, ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ δὲν ἔδωκεν ἐξ' ἰδίων τῆς οὐδένα τοῦ στέμματος τυχοδιώκτην, μολονότι πᾶσαι αἱ τοῦ κόσμου φυλαὶ, μηδὲ τῶν βαρβαρικῶν ἐξαιρουμένων, ἀνεβίβασαν ἐπὶ θρόνου τοὺς ἀντιπροσώπους των. Ἄραγε δὲν εἶχεν ἄνδρας ἡ Ἑλλὰς ἱκανοὺς, ὡς οἱ Ἰλλύριοι, οἱ Ἰσπανοὶ, καὶ οἱ ἕτεροι ἕνοι, οἱ σφετερισθέντες τὰ σπῆτρα, ἢ προσόντα διανοίας καὶ τόλμης ἔλειπον εἰς τοὺς Ἕλληνας; — Τόδε τὸ συμβεβηκὸς εἶναι τοσοῦτω μάλλον σπουδαῖον ὅσον ἐκ τῶν πρώτων τῆς Ῥώμης ἀρχιερέων, 20 περίπου τὸν ἀριθμὸν,

ἀμέσως μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Σωτῆρος καὶ μέχρι τοῦ σχίσματος, ὑπῆρξαν Ἕλληνες τὸ γένος. Τοῦτο δὲ τί σημαίνει; Μήπως ἠσχύνθη ὁ δαίμων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους νὰ καθεσθῆ ἐπὶ θρόνου βεβήλου καὶ εἰδωλοατρικοῦ; — Πιθανόν· ταραξίας ἐν τοῖς καθεστῶσι, καὶ τῶν μελλόντων διάπυρος ἐραστής, προετίμησεν, ὡς φαίνεται, τοὺς κινδύνους τοῦ συνομῶτου μᾶλλον ἢ τὰς ἡδονάς καὶ τὴν δόξαν τοῦ εὐνοουμένου τῆς πολυθείας· καλλήτερον δοῦλος, πᾶρξ ἄσεβής. — Τοιαύτη τις ὑπῆρξεν αἰείποτε ἢ τῶν κλητῶν εἰμαρμένη.

ΜΑ΄.

Θεμέλια τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου.

Ἄλλ' ὡς ἐπανεέλθωμεν νῦν εἰς τὸν ἀρχικὸν τῆς Ἐκκλησίας διοργανισμόν, ἵνα συντόμως ἐρευνησώμεν τὰς ἐλευθερίας, ὡς βαθμηδὸν ἐκέκμητο, ἀναπτυσσομένων τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ τοῦ δημοτικοῦ στοιχείου.

Ὀλίγα κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξαν, καὶ σχεδὸν ἀσήμαντα τὰ μικτὰ δικαιώματα, ἅπερ ἡ Ἐκκλησία, λαβούσα παρὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, μετεχειρίσθη πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἰδίας αὐτῆς ὑπάρξεως καὶ ἱερατικῆς ἀνεξαρτησίας. Καλοῦμεν δὲ μικρά, ὅσα σκοπὸν εἶχον νὰ διαχωρίσωσι τὴν πνευματικὴν τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς, καθὸ μετέχοντα μέχρι βαθμοῦ τινος τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἑτέρας ιδιότητος. — Ἐπέτυχεν ὁμοῦς ἐκ προοιμίων ν' ἀποσπάσῃ δι' ἐπίτηδες συνοδικοῦ κανόνος τοὺς ἅπαξ ἐν κλήρῳ τεταγμένους καὶ μοναστάς, οὐχὶ μόνον ἀπὸ πάσης σρατείας καὶ κοσμικῆς ἀξίας, ἀλλὰ προσέτι, ὅπερ θαυμάσιον, ἀπὸ αὐτῆς τῆς κρίσεως τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων. Οὕτως, ἐκ προοιμίων ἀποκατέστησε τὸ ἱερατικὸν τῆς τάγμα παντελῶς ἀνεξάρτητον καὶ ἀνεπηρέαστον, ἐπομένως ἀποκλειστικῶς ἀρροισιωμένον εἰς τὴν πνευματικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ λαοῦ, εἰς τὴν τοῦ ἔθνισμοῦ διακονίαν ἢ, ἄλλως εἰπεῖν, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τῶν Πατέρων, καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐγγενοῦς διαλέκτου, ἀφοσίωσις ἥτις ἐπὶ πολλῶν χρόνων ἄκαρπος διαμείνασα, μέλλει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ τελεσφορήσῃ ἀφθό-

νους καὶ ὠραίους καρπούς. « Εἶδέν τις καταφρονήσας τῶν κατὰ τὰ προδηλωθέντα δεδογμένων, ὀρίζει ὁ 5'. κανὼν τῆς Β'. Συνόδου, τολημήσειεν, ἢ βασιλικὰς ἐνοχλεῖν ἀκοάς, ἢ κοσμικῶν ἀρχόντων δικαστήρια, ἢ οἰκουμενικὴν σύνοδον ταρασσείν, πάντας ἀτιμάσας τοὺς τῆς διοικήσεως Ἐπισκόπους, τὸν τοιοῦτον τὸ παράπαν εἰς κατηγορίαν μὴ εἶναι δεκτὸν, ὡς καθυβρίσαντα τοὺς κανόνας, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν λυμηνάμενον εὐταξίαν». Οὗτος δὲ ὁ οὐσιωδέστατος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀναπλάσεως κανὼν ἀνεφέρετο εἰς τινα ἕτερον Ἀποστολικὸν κανόνα, διατάσσοντα, ὅτι « εἰ πρεσβύτερός τις, ἢ διάκονος στρατεία σκολάζων, καὶ βουλόμενος ἀμφοτέρα κατέχειν Ῥωμαϊκὴν καὶ Ἱερατικὴν διοίκησιν, καθαιρήσθω. Τὰ γὰρ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ». — Ἰδοὺ τὸ ἀρχαιότερον ὀρυττόμενον χάσμα μεταξὺ Ῥώμης καὶ Ἑλλάδος, μεταξὺ παρόντος καὶ μέλλοντος! — Ἐμολόγησαν τὴν ἀνάγκην τοῦ χωρισμοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀπόστολοι. Ἀκολουθῶς ἡ Ἑλληνικὴ ἀνάπτυξις, συνέπεια τῆς ἀποστολικῆς μεταποιήσεως, θέλει περατώσει τὸν χωρισμὸν.

Τηλικαύτη δὲ κατάκτησις σκουδαιοτάτη, ἦεν ἤδη ἱκανὴ πρὸς διευθέτησιν τῶν ὄντων καὶ τῶν ἐσομένων, ἐρρίπτετο γὰρ ὁ σπόρος τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου. Ὅθεν διαχωρισθείσης τοιαυτοτρόπως τῆς ἀρχῆς, γενικὴ σύμπτωσις καὶ ἀγαλλίασις ἐπακολούθησεν. Ἡ Ἐκκλησία εὐγνωμονοῦσα πανηγυρίζει τὴν ἀρχηγὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς διοικήσεως, ἀποκαλοῦσα αὐτὸν Ἰσαπόστολον, Πατέρα βασιλέων Ὀρθοδόξων, Ἐπίσκοπον ἐπίτιμον. Οὗτος δὲ σεμνυνόμενος ἐπὶ τοιαύτῃ τιμῇ, ἐν τῷ ἀποτείνεσθαι πρὸς τινὰς Ἱεράρχας, « Εἰμὶ καὶ ἐγὼ, ὡ οὔτοι, λέγει αὐτοῖς, Ἐπίσκοπος καὶ ὑμεῖς μὲν ἐστὲ Ἐπίσκοποι τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, ἐποικοδομοῦντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν· ἐγὼ δὲ εἰμὶ Ἐπίσκοπος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἔσω καὶ τοῦ ἔξω. Τοῦ μὲν ἔξω, ὅτι φροντίζω πρὸς παιδαγωγίαν καὶ ὀρθὸν βίον αὐτοῦ· καὶ γὰρ οὐδὲ εἰκὴ τὴν μάχιραν φερῶ. Τοῦ δὲ ἔσω, ἐπειδὴ συνεργὸς εἰμὶ ὑμῖν πρὸς βεβαίωσιν καὶ αὐξήσιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, συνεποικοδομῶν ἐπὶ τῷ ἀντὶ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν».

Τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα προδήλως ἐτίμα τὴν κοσμικὴν ἀρχήν, ἀφοῦ ὁ τότε τοῦ κόσμου Δεσπότης ἐθάρρευεν αὐτό. — Πλὴν, καὶ τοὶ Ἐπίσκοποι κατὰ τρόπον εἰκοσιῆξ, ὡς ὁ Δοσίθεος ἀριθμεῖ, ψῆφον ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἔλαβεν ἐν ταῖς Συνόδοις, οὐδὲ κἄν ἐψηφοφόρησεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως. Ἐκ τῶν 318 συνελθόντων Πατέρων ὑπῆρξεν ὁ μόνος ἐξωτερικὸς ἀνὴρ. — Ἐσωτερικὸς δὲ καὶ ἐξωτερικὸς ἄνθρωπος ἦσαν λέξεις κοιναὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἀναπλαστικὴν ἐποχὴν, καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Συνόδων καθιερωμένοι. Τὸ μὲν ἔξω ἀναφέρετο εἰς τὴν ἐνεστῶσαν τῶν πραγμάτων πορείαν, τὸ δὲ ἔσω εἰς τὴν βαθμιαίαν ἀνάπτυξιν, εἰς τὴν πρόοδον τοῦ γένους, εἰς τὴν προσδοκωμένην τῆς ὁδοῦ πίστεως χειραφέτησιν.

Ταύτην δὲ τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν ἐντελῶς προησθάνετο ἡ Ἐκκλησία καθ' ἣν ὥραν ἐτίθετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων καὶ περιώριζε τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐντὸς τῆς κεχαραγμένης ἐκείνης στενῆς περιφερείας. Ἰξέυρεν ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἤτο τοσοῦτον τῆς πολιτικῆς ἀνωτέρα καὶ ἰσχυροτέρα, ὅσον εἶναι τῆς ὕλης ἀνώτερον τὸ πνεῦμα, ὅσον ἡ ἠθικὴ δύναμις τῆς ἐνότητος ὑπερτερεῖ τῆς ἀκανονίστου ὕλικῆς βίας. Διόπερ, ὁ κατὰ Ιουλιανοῦ ὀργιζόμενος Γρηγόριος, βουλόμενος νὰ συμπαραβάλη τὴν πνευματικὴν τῆ κοσμικῆ ἀρχῆ, ἐκφωνεῖ· «Τί δὲ ὑμεῖς οἱ δυνάσται καὶ ἄρχοντες; ἤδη γὰρ πρὸς ὑμᾶς ὁ λόγος μέτεισιν· τί οὖν; φατέ καὶ τί διομολογοῦμεθα πρὸς ἀλλήλους; Ἄρα δεῖσθαι σὺν παρρησίᾳ τὸν λόγον, καὶ τότε δὴ ὁ τοῦ Χριστοῦ νόμος ὑποτίθησιν ὑμᾶς τῇ ἐμῇ δυναστείᾳ καὶ τῷ ἐμῷ βήματι· ἄρχομεν γὰρ καὶ αὐτοί, προσθήσω δ' ὅτι καὶ τὴν μείζονα καὶ τελειωτέραν ἀρχὴν, ἣ δεῖ τὸ πνεῦμα ὑποχωρῆσαν τῇ σαρκί, καὶ τοῖς γήϊνοις τὰ ἐπουράνια δεῖξαι τὴν παρρησίαν.» — Ἰξέυρεν ἡ Ἐκκλησία προσέτι κατὰ γνῶσιν θεοπαράδοτον, ὅτι τὰ καθεστῶτα θάττον ἢ βράδιον ὑπακούουσιν εἰς ἀφύκτους μεταβολὰς δι' ἃν αἱ μὲν πολιτικαὶ θεσμοθεσίαι, ὡς κἄλαμοι σαλευόμενοι, κλίνουσιν ὑπὸ τὰς ὁρμὰς τῶν στάσεων, καὶ τροπολογοῦνται κατὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐποχῶν, οἱ δὲ ὑπέρτατοι νόμοι τοῦ πνεύματος βελτιοῦνται καὶ

διαμορφούνται. Ὁ ἐσωτερικὸς ἐκείνος κόσμος λοιπὸν ὀφείλει νὰ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐξωτερικευθῆ. Ὄταν ἤθελεν ἔλθῃ ἡ προτεταγμένη στιγμή, τότε Ἐκκλησία καὶ λαὸς, τότε θεολογία καὶ Ἑλληνισμὸς ἤθελον συνυπόρξει παρρησία, καὶ συνδιδάξει τὴν Οἰκουμένην περὶ ἀληθοῦς σοφίας καὶ ἐλευθέρου πολιτεύματος, καὶ κοινωνικῆς ἰσονομίας, καὶ ἀδιαφθόρου δημοκρατίας. — Θεοχάρακτον αἶσθημα, εἰς ὃ προθύμως ἐπίσταυσεν ὁ κηδεμονευόμενος λαός· προκείμενα σώσαν ὁμοχρόνως τὴν ἀκεραιότητα τῆς συνοδικῆς σοφίας καὶ τὴν ὀλοσχέρειαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ!

ΜΕ΄.

τὸ Ἰπποδρόμιον.

Ἐποιήσαμεν συχνάκις μνησίαν τῶν δῆμων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ, πλήν εἰσέτι δὲν εἶπομεν τίποτε πρὸς διαφώτισίν των. Πρὶν δὲ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐπομένην τῆς ἀναπτύξεως περίοδον, ἀρμόδιον κρίνομεν νὰ προτάξωμεν καὶ ὀλίγα τινα περὶ τῶν διαβοητῶν ἐκείνων δύο κομμάτων, ἅπερ, ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς καὶ μέχρι τῆς Σταυροφορικῆς κατακτήσεως, τούτέστιν ἐπὶ περίπου 900 ἔτη, ἐδιχοτόμησαν τὸν λαὸν τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ συνεισέφερον οὐκ ὀλίγον, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ ἄστατον τῆς Βυζαντινῆς μοναρχίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Δραττόμεθα δὲ τῆς εὐκαιρίας προθύμως, ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ πορεία τούτων τῶν κομμάτων, ἀνερμήνευτα μέχρι τοῦδε διαμείναντα διὰ τὴν ἀμέλειαν ἢ μεροληψίαν τῶν ἱστορικῶν, ἐμπεριέχουσιν εἰδήσεις καὶ μαρτυρίας, πολυτίμους μὲν πρὸς τοὺς καθαρῶς ἐπινοημένους τῶν Ἑλληνικῶν, δυναμένας δὲ νὰ σαφηνίσωσι καὶ διευκρινήσωσι πολλὰ γεγονότα κατ' ἄλλον τρόπον δυσερμήνευτα.

Αἱ δημοτικαὶ φατρίαι τῶν Βορέων καὶ τῶν Πρασίνων (ἐπειδὴ αἱ δύο ἕτεραι τῶν Ῥουσιῶν καὶ τῶν Λευκῶν ἐπολιτεύθησαν ἀσήμως καὶ ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι, σπανιωτάτως ἐπισημῆς ἐμφανισθεῖσαι), ὀφείλουσι τὴν πρώτην ἀρχὴν εἰς τὴν διαφθορὰν τῆς παλαιᾶς Ἰώμης. Καταλυθείσης τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, ὁ